

Oponentní posudek na disertační práci Silvie Kučerové „Územní diferenciacie elementárního vzdělávání v Česku v 2. polovině 20. století (Vliv na lokální a regionální rozvoj)“

K posouzení byla předložena studie Silvie Kučerové „Územní diferenciacie elementárního vzdělávání v Česku v 2. polovině 20. století (Vliv na lokální a regionální rozvoj)“ o celkovém počtu 218 str. a 25 str. převážně tabulkových a 20 str. mapových příloh.

Téma disertační práce je třeba vidět jako velmi aktuální a zajímavé. Pokouší se odpovědět na otázky spojované s prostorovými aspekty vzdělávání, které zasazuje do širších funkčních a prostorových souvislostí. Poměrně ambiciózní cíle jsou vrstveny do několika rovin – v obecné rovině se autorka snaží o vymezení definici „geografie vzdělávání“, metodologickým cílem je nalezení nevhodnější metody či metod pro způsob vyjádření zjištěných poznatků, v empirické rovině jde o analýzu vývoje sítě elementárních škol ve 2. polovině 20. století, o interpretaci příčiny redukce této sítě (v té souvislosti i jaké má dopady redukce na stabilitu a fungování lokálních komunit.

Práce je logicky vystavěna, od teoretických východisek, po změnu prostorové organizace vzdělávání v Česku v 2. polovině 20. století až po podchycení a zmapování důsledků uzavírání elementárních škol pro fungování lokálních a regionálních komunit s aplikací v rámci případové studie venkovských periferních oblastí. Teoretickou část považuji za velmi silnou, svědčí o velkém přehledu autorky v dané problematice. To dokládá i nadstandardní množství odkazů na domácí i zahraniční literaturu. Propracované jsou i hypotézy, které jsou konfrontované s odbornou literaturou. Pozitivně je třeba hodnotit i části diskutující vzdělávání jako geografické téma a modifikace přístupů k výzkumu socioprostorových aspektů vzdělávání (sledované již od roku 1913!). V radikálních přístupech 60. a 70. let 20. století mě zaujaly např. myšlenky tzv. ekonomického nacionalismu, zdůrazňující přínos školy jako instituce sloužící za nástroj moci vládnoucí třídy či filosofický směr – strukturalismus, tvrdící, že škola nedává rovné příležitosti, ale naopak udržuje rozdíly ve společnosti. Vedle aspektu vývojového autorka přikládá i přístupy zaměřené na sledování dichotomie město – venkov a na měřítkovou hierarchii klíčových institucí. Můj velký obdiv sklidilo schéma na str. 57, věnované pozici

elementární školy v systému socioprostorových vztahů, ke kterému jsem se stále musel při čtení disertační práce vracet, neboť ve schématické podobě ilustruje názorně existující vztahy a vazby. Zajímavý je výčet parametrů pro rozmístění elementárních škol na str. 65.

Analytické části mají veskrze velice dobrou vypovídací schopnost, verbální charakteristiky zde doplňuje bohatý mapový doprovod. Tady musím znovu ocenit mravenčí práci při jeho tvorbě. Jsem upřímně rád, že autorka „znovuobjevila“ Boháčovu mapu školní dojížděky z roku 1935 (data k roku 1930). Výhrady nemám ani k částem zaměřených na typologii území Česka podle intenzity a období zániku elementárních škol. Naopak. Slouží k zamyšlení nad možnými scénáři vývoje školské sítě v různých oblastech Česka. Výčet potenciálních důsledků procesu územní koncentrace uzavírá třetí kapitolu. Zde možná mohla autorka klidně práci ukončit. Další rozsáhlou kapitolu považuji za jistý „bonus“.

Důsledky uzavírání elementárních škol pro fungování lokálních a regionálních komunit jsou sledovány na modelovaných lokalitách. Zde se naskytá otázka proč nebyly vybrány takové lokality, které by pokryly všechny 4 uvedené typy území Česka podle intenzity a období zániku elementárních škol (2. a 3. typ). K rozboru, týkajícího se nejdůležitějších budov v sídle a symbolu obce na str. 161 si neodpustím vsuvku Dr. Sávy Sucheviče. Bývalý ředitel Památkového ústavu v Ústí nad Labem v této souvislosti mluvil o tzv. „triádě“ – kostel, škola a hospoda.

Závěry práce jsou formulovány velice dobře a výstižně, obsáhle jsou prodiskutovány hypotézy z úvodu práce. Pozitivně rovněž nahlížím na prezentaci hlavních výsledků empirických hodnocení a na pokus zasadit zjištěné skutečnosti do širších funkčních souvislostí.

Práce je psaná velice jistým a odborným jazykem. Je poznat, že se autorka zamýšlela nad každým slovem a v tak rozsáhlé práci je to nadlidský výkon. Z formálních záležitostí je možná jen upozornit absenci vročení na obr. 14 a 15 (i když z doprovodného textu to je zřejmé).

Velmi bohatou bibliografii lze považovat za reprezentativní (přes 300 titulů). Obsáhlé jsou rovněž přílohy a to jak tabelární, tak grafické povahy.

Závěrečné hodnocení:

Předložená disertační práce shrnuje řadu výsledků, které doktorandka získala během studia, původní výsledky byly publikovány v řadě odborných člancích. Podle mého názoru autorka disertační práce prokázala tvůrčí i koncepční schopnosti pro vědeckou práci a předložená práce splňuje požadavky kladené na kvalitní disertační práce. Vysoce oceňuji zapojení autorky do projektů (celkem 6). Jsem přesvědčen, že disertační práce by v této podobě mohla být vydána knižně v nové vědecké ediční řadě České geografické společnosti GEOGRAPHICA. Vzhledem k uvedenému **doporučuji práci jednoznačně přijmout pro obhajobu doktorské disertační práce.**

V Ústí n. L. dne 2010-04-25

Doc. RNDr. Jiří Anděl, CSc.
Katedra geografie
PřF UJEP Ústí n. L.

